

Til
Folketingets Udvalg for Uddannelse og Forskning
att Dan Westfall

12.4.2018

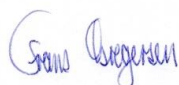
De tre dokumenter, som hermed fremsendes til Folketingets Udvalg for Uddannelse og Forskning, blev oprindelig sendt til Folketingets Kulturudvalg (det åbne brev), eftersendt til brug for udvalgets behandling af sagen (redegørelsen for Tegnsprogsrådets tilknytning til Dansk Sprognævn) og endelig uddelt på det foretræde for udvalget syv af de ti underskrivende sprogforskere havde d. 11.4 (talepapiret).

Ved foretrædets afslutning opfordrede udvalgsformand Orla Hav os til at henvende os til Folketingets Udvalg for Uddannelse og Forskning, idet han mente, at vores argumenter også havde relevans for dette udvalg. Dette sker hermed.

Jeg skal på de underskrivendes vegne for god ordens skyld henvise til, at Kulturministeren har svaret medlem af Folketingets Kulturudvalg Mogens Jensen, som bad om ministerens eventuelle kommentarer til vores åbne brev (det første dokument her). Svaret ligger på Kulturudvalgets hjemmeside.

Vi ser frem til at uddybe vores skriftlige argumentation i et foretræde og at derefter at besvare Udvalgets spørgsmål. Jeg håber at Udvalget for Uddannelse og Forskning i lighed med Kulturudvalget vil bevilge os en halv time af dets tid.

med venlig hilsen
på de underskrivendes vegne

Frans Gregersen,
professor, dr. phil.

Åbent brev til Folketingets Kulturudvalg

Undertegnede sprogfolks bekymring for den nationale institution Dansk Sprognævns fremtid efter at regeringen har besluttet at flytte nævnet til Bogense, har ført til flere forskellige initiativer. Alle er blevet mødt med total afvisning i Kulturministeriet. Der argumenteres udelukkende med magt: Der er truffet en overordnet beslutning om et *Danmark i bedre balance*, og man vil ikke eller kan ikke forholde sig til de konkrete argumenter der fremføres. På den baggrund henvender vi os til Folketingets Kulturudvalg. Det er efter vores opfattelse regeringens og ministeriernes opgave at fremme de statslige institutioners virke. Beslutningen om at flytte en vigtig national institution som Dansk Sprognævn til Bogense udgør efter vores vurdering en fare for nævnets fremtidige virke, fagligt, kvalitetsmæssigt og med hensyn til kontaktoverflade. Når regeringen ikke vil beskytte en så vigtig institution, må det være Folketinget der træder til.

Dansk Sprognævn er en fagligt højt specialiseret arbejdsplads. På nævnet arbejder 16 sprogfolk og 8 studentermedhjælpere, og ud over at passe deres arbejde i nævnet udgør de til stadighed et værdifuldt uddannelsesstilbud for sproginteresserede studerende fra universiteterne. Dansk Sprognævn har en bestyrelse på 7 medlemmer og et repræsentantskab på 44 medlemmer, og det er netop sammensat så alle dele af landet er repræsenteret i "et Danmark i balance". Ingen af dem der indgår i disse organer, har indtil nu bosat sig i Bogense. Det skyldes at der er langt til nærmeste universitet med et stærkt sprogforskningsmiljø, langt til nærmeste it-virksomhed der ved noget om sprogteknologi, langt til det nærmeste uddannelsessted hvor danskstuderende færdes, og sidst men ikke mindst at de trafikale forbindelser gør det til en heldagsaffære at komme til og fra Bogense.

Det er rigtigt at en del af Dansk Sprognævns arbejde, nemlig nævnets svartjeneste på telefon og mail, kan foregå hvor som helst - også fra en hjemmearbejdsplads. Det har kulturministeren oplyst offentligheden om flere gange. Men en anden og væsentlig del af arbejdet foregår på møder i Dansk Sprognævns repræsentantskab og bestyrelse. Det vil nu tage en hel dag (og koste en hel del mere på Dansk Sprognævns budget end det der hidtil har været afsat) for medlemmerne af disse organer, som netop kommer fra hele landet, at komme til møder i Bogense. Det er meget lettere fra hele landet at komme til København (eller Odense) end til Bogense. Det kan resultere i at medlemmerne af Repræsentantskabet vil blive væk. Dansk Sprognævn kan derved ikke opfylde den del af sin opgave der består i at holde kontakten med alle interesserede. Placeringen i Bogense vil givetvis også betyde at interesserede vil tænke sig om mere end én gang før de siger ja til at påtage sig opgaven at sidde i repræsentantskabet eller være bestyrelsesmedlem. Kvaliteten sænkes eller forhindres direkte.

Dansk Sprognævn har til opgave at følge det danske sprogs udvikling. Det sker i samarbejde med forskningsmiljøerne på alle universiteter i Danmark og i samarbejde med Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Og det bliver liggende i København.

Der har i mange år været stor interesse for nævnets arbejde, medarbejderne har formidlet deres specialistviden til alle interesserede, og så vidt vides til alles store tilfredshed. Nu må man konstatere at kulturministeren enten ikke ved hvad man laver på Dansk Sprognævn, eller taler imod bedre vidende når hun udtaler at det sagtens kan lade sig gøre at flytte det til Bogense uden tab af kvalitet. Det kan det ikke. De undertegnede repræsenterer samlet en vigtig del af sprogforskningen i Danmark og mange års indsats i Sprognævns Repræsentantskab og bestyrelse; i modsætning til ministeren ved vi hvad vi taler om.

Derfor henvender vi os til Folketingets Kulturudvalg. I må være dem der beskytter Dansk Sprognævn mod dets minister. Tving ministeren til at ændre sin beslutning så nævnet ikke bliver sendt tilbage til start ved at blive sendt til Bogense.

Et forslag der kan tilfredsstille regeringens ønske om udflytninger, men som ikke vil skade Dansk Sprognævns arbejde i synderlig grad, kunne være at flytte det til Odense. Det er let at komme til Odense fra hele landet, og der er et sprogvidenskabeligt miljø med både videnskabsfolk og studerende.

Skulle udvalget ønske at få denne skrivelse uddybet, møder vi meget gerne op.

Med høje forhåbninger og højagtelse.

Simon Borchmann, professor, dr. phil., RUC
Dorthe Duncker, lektor, ph.d., Københavns Universitet
Frans Gregersen, professor, dr. phil., Københavns Universitet
Peter Harder, professor, dr. phil., Københavns Universitet
Lars Heltoft, professor, Københavns Universitet
Birgit Henriksen, professor, ph.d., Københavns Universitet
Henrik Jørgensen, lektor, dr. phil., Aarhus Universitet
Tore Kristiansen, professor, lic. phil., Københavns Universitet
Ole Togeby, professor emeritus, dr. phil., Aarhus Universitet
Sten Vikner, professor, dr. phil. habil., Aarhus Universitet

Dansk Tegnsprogråd blev oprettet under Dansk Sprognævn 1. januar 2015 med hjemmel i Lov om ændring af lov om Dansk Sprognævn af 26. maj 2014. Den 1. november 2015 blev cand.mag. Janne Boye Niemelä og ph.d. Anne Kjærgaard ansat i to deltidsstillinger (henholdsvis 20 og 17 timer om ugen) til at varetage Tegnsprogrådets sekretariatsfunktioner, og det førte til oprettelsen af Afdeling for Dansk Tegnsprog, som altså nu har fungeret i godt to år.

Afdelingens opgaver er at

- besvare henvendelser om dansk tegnsprog og vejlede om tegnsprogsbrug
- samarbejde med relevante interessegrupper og institutioner inden for tegnsprogsområdet
- sekretariatsbetjene Dansk Tegnsprogråd.

I de to år siden oprettelsen har afdelingens medarbejdere i samarbejde med Tegnsprogrådet bl.a.

- oprettet en svartjeneste for dansk tegnsprog og besvaret 267 henvendelser fra offentligheden om oversættelse af danske ord til dansk tegnsprog, tegns betydning og oprindelse, internationalt tegnsprog, brug af dansk tegnsprog i skolerne i Danmark (international henvendelse) og meget mere,
- oprettet og afholdt møder med en referencegruppe på 20 døve tegnsprogsbrugere, som medarbejderne kan henvende sig til når der er behov for at afklare udbredelsen af tegn blandt talere af dansk tegnsprog
- oprettet en online informationsside om dansk tegnsprog (<http://danskegnsprog.dk>), hvor man kan finde informationer om dansk tegnsprog, svar på hyppigt stillede spørgsmål, quizzer, links til materialer om dansk tegnsprog m.m.,
- i samarbejde med Tegnsprogrådet afholdt en række møder med professionelle interessegrupper (fx Døvefilm) og åbne møder med døve tegnsprogstalere forskellige steder i landet med henblik på at kortlægge brugernes forventninger til afdelingen og Tegnsprogrådet,
- deltaget i erfaringsudvekslingsmøder med tilsvarende institutioner i de andre nordiske lande,
- forestået digitalisering af et stort videomateriale med optagelser af dansk tegnsprog i det 20. århundrede fra tegnsprogstolkeuddannelsen på UCC (tidligere under Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation – KC) og fra Døvehistorisk Selskab,
- haft løbende kontakt med professionelle der arbejder med dansk tegnsprog, bl.a. gennem konsulentarbejde for projektet *Webtilgængelighed for læsesvage døve* ved Center for Døvblindhed og Høretab i Ålborg.

Afdelingen har haft tilknyttet en cand.mag. i lingvistik i løntilskudsordning og har p.t. en studentermedhjælper og en praktikant fra København Universitet.

Da Tegnsprogrådet var blevet nedsat og der skulle ansættes en medarbejder til sekretariatsfunktionen, blev det besluttet at dele stillingen i to deltidsstillinger. Den væsentligste begrundelse for dette var at afdelingen har brug for både ekspertise inden for dansk tegnsprog og for kendskab til sprogpolitisk arbejde. Tegnsprogrådet skønnede at der i 2015 ikke var noget enkeltindivid i Danmark der tilgodeså begge disse behov. For at sikre afdelingens forankring i Dansk Sprognævn blev det besluttet at ansætte ph.d. Anne Kjærgaard i den ene deltidsstilling. Anne Kjærgaard har arbejdet på Dansk Sprognævn som ph.d.-studerende og derefter videnskabelig medarbejder og forsker siden 2006 og har i høj grad bidraget til afdelingens forankring i Dansk Sprognævn. Til stillingen som kyndig i dansk tegnsprog med sprogvidenskabelig uddannelse var der i alt ti ansøgere, men kun en forenede

de to kvalifikationskrav, nemlig Janne Boye Niemelä, som er døv tegnsprogstaler og cand.mag. i lingvistik.

Gruppen af mennesker for hvem dansk tegnsprog er det primære kommunikationsmiddel, er lille, skønsmæssigt nogle tusinde. Ydermere undergår denne gruppe store ændringer i disse år, hvor hovedparten af døvfødte børn udstyres med cochlear implant (CI). Vi ved ikke hvordan denne teknologi vil komme til at præge dansk tegnsprog, fordi det endnu er meget uklart hvor mange CI-opererede der vil komme til at bruge dansk tegnsprog eller en eller anden form for tegnbaseret kommunikation fremover. Men vi ved at der fortsat vil være talere af dansk tegnsprog i hvert fald de næste 70-90 år.

Dansk tegnsprogs historie går tilbage til i hvert fald starten af 1800-tallet, hvor den første døveskole blev oprettet. Fra sidste halvdel af 1800-tallet blev sproget imidlertid mere eller mindre udelukket fra undervisningen på døveskolerne og fik ingen officiel støtte. Siden 1970'erne har der været stigende anerkendelse af dansk tegnsprog som et sprog og som den bærende faktor i døves fællesskab og deres integrering i det danske samfund (gennem undervisning, tolkning, oplysning på dansk tegnsprog m.m.). Derfor var det en stor triumf og glæde for døvesamfundet da "loven om dansk tegnsprog" blev vedtaget 13. maj 2014.

Det er vigtigt at kende denne baggrund for at forstå hvor sårbar Afdeling for Dansk Tegnsprogs kontakt til døvegruppen er. På møderne med døve tegnsprogstalere rundt i landet har der været enorm interesse for og entusiasme omkring Afdeling for Dansk Tegnsprogs arbejde. Diskussionerne har gået højt og har handlet om alt det som hørende diskuterer i sprogrigtighedsdebatter (hvorfor taler unge så sjusket? hvorfor er der så mange der bruger amerikanske tegn? hvorfor kan Afdeling for Dansk Tegnsprog ikke bestemme hvilke tegn man må bruge? osv.). Kontakten mellem Dansk Tegnsprogråd og Afdeling for Dansk Tegnsprog på den ene side og primærbrugerne af dansk tegnsprog på den anden er dybt afhængig af medarbejdere som kan forholde sig professionelt til sprogs spørgsmål og samtidig har støtte og opbakning i døvesamfundet. Spørgsmål som 'Hvorfor er der hørende medlemmer af Dansk Tegnsprogråd og i Afdeling for Dansk Tegnsprog?' er blevet rejst på møderne med døve rundt i landet. Det er altså meget tvivlsomt om støtten til afdelingens arbejde kunne bevares hvis der ikke var en døv medarbejder i afdelingen.

Janne Boye Niemelä er den eneste som forener at være cand.mag. med et sprogfag (lingvistik), selv er modersmålsbruger af dansk tegnsprog og har erfaring med beskrivelse af dansk tegnsprog. JBN flyttede for 11 år siden til Malmø for at hendes to døve børn kunne få det bedst mulige institutions- og skolemiljø baseret på et tegnsprog. Et tilsvarende skoletilbud findes ikke i dag i Danmark. Af familiemæssige årsager ønsker JBN ikke at flytte til Bogense og ikke at pendle fra Malmø.

Talepapir til foretræde for Folketingets Kulturudvalg d. 11.4 2018, kl. 10.00

1. Kulturministeren har besluttet at Dansk Sprognævn skal flytte sine aktiviteter til Bogense.
2. Det sker med henvisning til regeringens politik om udflytning af statslige arbejdspladser fra hovedstaden.
3. I andre tilfælde hvor institutioner er blevet udflyttet, har man taget hensyn til deres samarbejds- og netværksbehov. Dette er ikke sket for Dansk Sprognævn.
4. Dansk Sprognævn er en forsknings- og dokumentations-institution med en udstrakt kontaktflade til danske sprogbrugere dels gennem telefonen, dels gennem mail.
5. Kontakt kan opnås uafhængigt af hvor i landet Dansk Sprognævn placeres. Det er disse opgaver ministeren henviser til i sin omtale af udflytningen.
6. Men nævnet har også som kernefunktion forsknings- og dokumentationsopgaver. De kan til gengæld kun ske i tæt samarbejde med de sprogvidenskabelige miljøer på et universitet. En del af dette arbejde varetages af studentermedhjælp hentet fra universitetets relevante fag.
7. Disse forsknings- og dokumentationsopgaver kan næppe gennemføres i Bogense som følge af at der her ikke er samarbejdspartnere (for de sprogkyndige medarbejdere, for it-medarbejderne, for tegnsprogsspecialisterne og for studentermedhjælperne).
8. Samtidig er de vigtigste af de mulige samarbejdspartnere fysisk yderst vanskelige at få kontakt med pga. de dårlige trafikforbindelser til og fra Bogense.
9. Af samme grund vil en række nøglemedarbejdere ikke flytte til Bogense (jf. bl.a. Tegnsprogrådets uerstattelige medarbejder Janne Niemelä, men også indtil videre alle andre ansatte). Det vil formentlig heller ikke være muligt at finde kvalificerede studentermedhjælpere.
10. Dansk Sprognævn er som andre af Kulturministeriets forskningsinstitutioner pålagt at skulle medvirke i forskeruddannelsen. Forskeruddannelsen foregår ved et universitet og i samarbejde med den pågældende institution under Kulturministeriet. Men det vil være meget lidt attraktivt for kvalificerede kandidater at søge til Bogense, langt væk fra det universitet nævnet ville skulle samarbejde med. Fornyelsen af Dansk Sprognævn bliver dermed vanskeliggjort til det umulige.
11. Det vil i sig selv betyde et betydeligt kulturtab at alle medarbejdere skal erstattes, og at nævnet mister sit retræk med et akademisk uddannelsessted.
12. Det vil herudover være meget vanskeligt at rekruttere studentermedhjælp hvorfor nævnets rolle som uddannelsessted vil forvitre.
13. Hertil kommer at man kan frygte at det ikke vil være muligt at rekruttere nye kvalificerede medarbejdere der vil bosætte sig i Bogense.
14. I en sådan situation appellerer vi til Folketinget, i dette tilfælde Folketingets Kulturudvalg: Når en minister ikke vil tage vare på en national institution som er placeret i hendes ressort, må Folketinget gøre det.
15. Vi foreslår at Dansk Sprognævn placeres i Odense. Her er der en akademisk infrastruktur, samarbejdsmuligheder og uddannelser i dansk og andre sprog, og her kan der skabes en smidig overgang for de medarbejdere som ikke ønsker at flytte med. En anden, ringere, men brugbar mulighed er at flytte Dansk Sprognævn til Nyborg hvortil der er gode forbindelser fra hele landet og især fra universiteterne i Odense og København.

Frans Gregersen, Dorthe Duncker, Peter Harder, Henrik Jørgensen, Tore Kristiansen, Ole Tøgeby